

राई जातिमा जन्म संस्कार

(खोटाङ जिल्ला डाँडागाउँको समाजशास्त्रीय अध्ययन)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय
अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको
आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधकर्ता

यगिन्द्र कुमार राई

परीक्षा रोल नं. २८३२२८

रजिष्ट्रेशन नं. ६-१-२२३-५६-२००४

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर

२०७०

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

सिफारिश पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तह उपाधिको आंशिक आवश्यकता पूर्तिका लागि मेरो निर्देशन र सुपरिवेक्षणमा श्री यगिन्द्र कुमार राईले राई जातिमा जन्म संस्कार (खोटाङ जिल्ला डाँडागाउँको समाजशास्त्रीय अध्ययन) शिर्षकमा शोधपत्र तयार पार्नु भएको हो । म उहाँको कार्यप्रति पूर्ण सन्तुष्ट छु । तसर्थ प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनको लागि सिफारीश गर्दछु ।

.....
उद्धव राई

शोध निर्देशक

उप-प्राध्यापक

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर

मिति :- २०७०/०६/०६

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय
समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं
नेपाल

स्वीकृती पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको उपाधी प्राप्तिकालागि श्री यगिन्द्र कुमार राईद्वारा तयार गरि प्रस्तुत गरेको राई जातिमा जन्म संस्कार (खोटाङ जिल्ला डाँडागाउँको समाजशास्त्रीय अध्ययन) विषयक शोधपत्र समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको उपाधी प्राप्तिका लागि उचित ठहरिएकोले स्वीकृती प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

नि.विभागीय प्रमुख

डा.विनोद पोख्रेल

आन्तरिक परीक्षक

उप-प्रा.उद्धव राई

बाह्य परीक्षक

मधुसुदन सुवेदी

मिति: २०७०/०६/०९

कृतज्ञताज्ञापन

यस शोधपत्र लेखे अवसर प्रदान गर्नु हुने त्रिभुवन विश्वविद्यालय समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुरका विभागीय प्रमुख प्रा.डा. ओम गुरुङ ज्यू प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । यस शोधपत्रलाई पूर्णरूप दिनका लागि यो शोधपत्रको शोध प्रस्तावनादेखि अन्तिमसम्म आफ्नो अमूल्य समय प्रदान गरि आवश्यकीय निर्देशन, सुझाव, सल्लाह र सहयोग गर्नु हुने उप-प्राध्यापक श्री उद्धव राई ज्यू प्रति विशेष आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । साथै यस शोधपत्रको बाह्य परीक्षकको भूमिका निर्वाह गर्नु हुने श्री मधुसुदन सुवेदी ज्यूलाई पनि आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

यस शोधपत्रका लागि आवश्यकीय तथ्याङ्क तथा सूचना उपलब्ध गराई सहयोग गर्नु हुने खोटाङ जिल्ला दुर्छिम गा.वि.स. डाँडागाउँका सम्पूर्ण राई समुदायहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । त्यस्तै यस शोधपत्र तयार पार्नका लागि प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्नु हुने सम्पूर्ण महानुभावहरू प्रति कृतज्ञ छु । अन्त्यमा मेरो यस शोधपत्र लेखनकार्यमा आर्थिक, भौतिक, बौद्धिक सहयोग गर्नु हुने मेरा आमा श्री अम्बिकादेवी राई, आपा श्री चन्द्र बहादुर राई र कम्प्युटर टाइप गर्दै मलाई यस शोधपत्र लेखनमा हरपल साथ सहयोग गरिरहने मेरी श्रीमती पुनम साम्पाङ लगायत सम्पूर्ण घरपरिवार प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

यगिन्द्र कुमार राई

समाजशास्त्र/ मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग

त्रि.वि. कीर्तिपुर, २०७०

विषयसूची (TABLE OF CONTENT)

अध्याय-एक (CHAPTER-ONE)

१. परिचय (Introduction)	१
१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि (Background of the Study)	१
१.२ समस्याको कथन (Statement of the Problem)	३
१.३ अध्ययनको उद्देश्य (Objective of the Study)	५
१.४ अध्ययनको महत्व र सान्दर्भिकता (Important and Significance of the Study)	६

अध्याय-दुई (CHAPTER-TWO)

२. सान्दर्भिक साहित्यको पूनरावलोकन (Review of the Related Literature)	८
---	---

अध्याय-तीन (CHAPTER-THREE)

३. अध्ययन विधि (Methods of the Study)	१८
३.१ अध्ययन क्षेत्रको छनौटको औचित्य (Selection of the Study Area)	१८
३.२ अध्ययनको ढाँचा (Design of the Study)	१९
३.३ तथ्याङ्कको प्रकृति र स्रोतहरू (Nature and Sources of Data)	१९
३.४ समग्रता र नमूना छनौट (Universe and Sample Selection)	१९
३.५ तथ्याङ्क संकलन विधिहरू (Methods of the Data Collection)	२०
३.५.१ प्राथमिक स्रोत (Primary Source)	२०
क) अन्तर्वार्ता (Interview)	२०
ख) समूह छलफल (Group Discussion)	२१

ग) सम्बन्धित विषयमा विज्ञ व्यक्तिहरूसँगको अन्तरक्रिया (Interaction with the Experts of Related Subject and Field)	२१
३.५.२ द्वितीय स्रोतहरू (Secondary Sources)	२२
३.६ तथ्याङ्क विश्लेषण पक्रिया (Procedure of the Data Analysis)	२२
३.७ अध्ययनको सीमा (Limitation of the Study)	२२

अध्याय-चार (CHAPTER-FOUR)

४. अध्ययन क्षेत्रको परिचय (Introduction of the Study Area)	२४
४.१ खोटाङ जिल्लाको परिचय (Introduction of Khotang District)	२४
४.२ दुर्छिम गाउँ विकास समितिको परिचय (Introduction of Durchhim Village Development Committee)	२४
४.३ राई जातिको उत्पत्ति (Origin of Rai Ethnicity)	२६
४.४ सामाजिक अवस्था (Social status)	२९
४.५ जनसंख्या (Population)	३०
४.६ शैक्षिक अवस्था (Educational Status)	३१
४.७ भाषा, संस्कार र संस्कृति (Language, Ritual and Culture)	३२
४.८ अन्य समुदायबीच समानता र भिन्नता (Similarity and Differences between Other Community)	३४

अध्याय-पाँच (CHAPTER-FIVE)

५. तथ्याङ्क विश्लेषण तथा प्रस्तुतिकरण (Data Analysis and Presentation)	३६
५.१ पारिवारिक अवस्था (Family Status)	३६
५.२ उमेर (Age)	३७
५.३ शैक्षिक अवस्था (Educational Status)	३८
५.४ पेशा (Occupation)	३८

५.५ पारिवारिक स्रोतहरू (Family Sources)	३९
५.६ पशुपंक्षीहरू (Animal and Birds)	४०
५.७ जन्म संस्कार (Birth Ritual)	४१
५.८ जन्म संस्कारगत सामग्रीहरू (Materials for Birth Ritual)	४६
५.८.१ संस्कारगत लत्ता कपडा (Cloths for Birth Ritual)	४६
५.९ जन्म संस्कारको खर्च विवरण (Expenditure Discriptions of Birth Ritual)	४८
५.१० धनी र गरीबबीच जन्म संस्कारमा भिन्नता (Differences in Birth Ritual between Rich and Poor People)	४९
५.११ शिक्षित र अशिक्षितमा संस्कारगत भिन्नता (Differences in Birth Ritual between Educated and Uneducated)	५०
५.१२ परम्परागत जन्म संस्कारमा परिवर्तन (Change in the Tradional Birth Ritual)	५१
५.१३ परिवर्तनका कारक तत्वहरू (Factors of Change)	५२
५.१३.१ सामाजिक तथा साँस्कृतिक पक्ष (Social and Cultural Aspect)	५२
५.१३.२ आर्थिक पक्ष (Economical Aspect)	५२
५.१३.३ शैक्षिक पक्ष (Educational Aspect)	५३
५.१३.४ बसाइँसराई (Migration)	५४
५.१३.५ आधुनिकीकरण र विश्वव्यापीकरण (Mordernization and Globlization)	५४

अध्याय-छ (CHAPTER-SIX)

६. साराशं र निष्कर्ष (Summary and Conclusion)	५६
६.१ साराशं (Summary)	५६
६.२ निष्कर्ष (Conclusion)	५८
सन्दर्भग्रन्थसूची (References)	५९
परिशिष्ट-१ (Appendix-One)	६१

तालिकासूची (List of Table)

तालिका नं.१ : दुर्छिम गाउँ विकास समितिको जातिय विवरण तालिका	२९
तालिका नं.२ : दुर्छिम गाउँ विकास समितिको उमेरगत विवरण तालिका	३०
तालिका नं.३ : दुर्छिम गाउँ विकास समितिका विद्यालय र विद्यार्थी संख्या विवरण तालिका	३१
तालिका नं.४ : डाँडागाउँका राई जातिका पारिवारिक विवरण तालिका	३६
तालिका नं.५ : उत्तरदाताको उमेर सम्बन्धी विवरण तालिका	३७
तालिका नं.६ : उत्तरदाताको शैक्षिक स्थिति सम्बन्धी विवरण तालिका	३८
तालिका नं.७ : उत्तरदाताको पेशा सम्बन्धी विवरण तालिका	३९
तालिका नं.८ : उत्तरदाताको जग्गाको विवरण तालिका	४०
तालिका नं.९ : उत्तरदाताहरुको पशुपक्षी सम्बन्धी विवरण तालिका	४१
तालिका नं.१० : जन्म संस्कार बुभाई सम्बन्धी तालिका	४२
तालिका नं.११ : बच्चाको न्वारान गर्ने व्यक्तिसम्बन्धी तालिका	४५
तालिका नं.१२ : लत्ताकपडा सम्बन्धी विवरण तालिका	४७
तालिका नं.१३ : जन्म संस्कारका विविध सामग्रीहरुको विवरण तालिका	४७
तालिका नं.१४ : खर्च विवरण तालिका	४८
तालिका नं.१५ : संस्कारमा आएको परिवर्तन सम्बन्धी तालिका	५१